

TOMÁŠ KEMPENSKÝ

Čtyři knihy o následování KRISTA

KNIHA DRUHÁ

NAPOMENUTÍ K VNITŘNÍMU ŽIVOTU

I.

O vnitřním životě

1. Království Boží je mezi vámi (L 17,21), praví Pán. Obrat' se celým srdcem k Pánu a zanech tento bídny svět, a tvá duše dojde pokoje. Uč se pohrdat vnějšími věcmi a oddávat se vnitřním, a uvidíš přicházet k sobě Boží království. Neboť království Boží je v pokoji a radosti z Ducha svatého (Ř 14,17), což není dáno bezbožným.

Kristus k tobě přijde a prokáže ti svou útěchu, připravíš-li mu ve svém srdci důstojný příbytek. Všechnu svou slávu a krásu zjevuje v nitru a jen tam rád přebývá. Člověka oddaného vnitřnímu životu často navštěvuje, sladce sním rozmlouvá, poskytuje mu milou útěchu, hojnost pokoje a úžasné důvěrnosti.

2. Nuže, věrná duše, připrav tomuto ženichovi své srdce, aby dobrotivě k tobě přišel a v tobě přebýval. Neboť praví: Kdo mne miluje, bude zachovávat mé slovo, přijdeme k němu a učiníme si u něho příbytek (J 14,23).

Uvolni tedy místo pro Krista a braň v přístupu všemu ostatnímu. Když máš Krista, jsi bohat víc než dostatečně. On bude tvým správcem a ve všem věrným zástupcem, abys nemusel spoléhat na lidi. Lidé se totiž rychle mění a náhle umírají; Kristus však zůstává na věky (J 12,34) a pevně setrvá s tebou až do konce.

3. Nelze skládat velkou důvěru v křehkého a smrtelného člověka, i když je ti prospěšný a milý; a právě tak se není třeba příliš rmoutit, když se někdy protiví a odporuje. Kdo jsou dnes s tebou, mohou být zítra proti tobě, a naopak; neboť lidé se často mění jako vítr.

Slož všechnu svou důvěru v Boha, on buď tvou bází i tvou láskou. On za tebe převezme odpovědnost a učiní, co bude nejlepší. Zde nemáš trvalou vlast (srov. Žd 13,14), a buď si kdekoli, všude jsi cizincem a poutníkem; a nenajdeš zde pokoje, pokud se co nejtěsněji nespojíš s Kristem.

4. Proč se zde rozhlížíš, jestliže tu není místo tvého spočinutí? Tvůj příbytek má být v nebesích, a proto máš hledět na všechno pozemské jen jako mimochodem. Všechno pomine, a spolu s tím i ty. Snaž se nepřilnout k světským věcem, aby tě nezajaly a nezahubily.

Tvé myšlenky ať jsou u Nejvyššího a tvé prosby ať bez ustání směřují ke Kristu. Neumíš-li rozjímat o věcech vznešených a nebeských, setrávej u Kristova umučení a rád přebývej v jeho svatých ranách. Jestliže se totiž nábožně utíkáš k ranám a drahým jizvám Ježíšovým, pocítíš velikou útěchu ve všech souženích. Nebudeš tolik dbát na lidské pohrdání a lehce sneseš utrhačná slova.

5.1 Kristus byl na tomto světě u lidí v opovržení; a v největší úzkosti opuštěn známými i přáteli a ponechán potupám. Kristus chtěl trpět a být opovržen, a ty se opovažuješ na někoho naříkat? Kristus měl nepřátele a odpůrce, a ty chceš mít samé přátele a příznivce?

Zač bude odměněna tvá trpělivost, jestliže tě nestihne žádné protiventství? Nechceš-li snášet žádné protiventství, kterak budeš přítelem Kristovým? Trp s Kristem a pro Krista, jestli chceš s Kristem kralovat.

6. Kdybys jen jednou dokonale vstoupil do Ježíšova srdce a jen trochu okusil jeho vroucí lásky, přestal bys dbát na vlastní pohodlí či nepohodlí, nýbrž z každé utrpené potupy by ses spíše radoval. Neboť láska k Ježíši učí člověka pohrdat sebou.

Milovník Ježíše a pravdy, člověk opravdu duchovní a prostý nezřízených žádostí se může bez překážky obrátit k Bohu, v duchu se povznést sám nad sebe a spočinout v Boží radosti.

7. Kdo všechno přijímá tak, jak to je, a ne jak o tom mluví a soudí lidé, ten je opravdu moudrý a veden víc Bohem než lidmi. Kdo umí žít duchovně a nevážit si valně světských věcí, ten nevyhledává zvláštní místa ani nevyčkává zvláštní chvíle, aby se oddal duchovnímu cvičení.

Vnitřní člověk se rychle soustředí, poněvadž se vnějším věcem nikdy nevěnuje naplno. Nevadí mu tělesná práce nebo zaměstnání v tu chvíli právě nezbytné; on se zařídí podle okolností, jak se

právě naskytnou. Kdo je uvnitř dobře připraven a uspořádán, nedbá na podivné a zvrácené počínání lidí. Člověk je brzděn a rozptylován jen potud, pokud ulpívá na vnějších věcech.

8. Kdyby sis vedl správně a byl řádně očištěn, všechno by ti bylo k dobru a k duchovnímu prospěchu. Jen proto se ti mnohé nelíbí a často tě rozrušuje, že ses dosud dokonale neumrtvil a neodtrhl od všeho pozemského. Nic tak neposkvřuje a nemate srdce člověka, jako nečistá láska k tvorům.

Zřekneš-li se vnějších potěšení, budeš umět rozjímat o nebeských věcech a často se v nitru radovat.

II.

O pokorné podřízenosti

1. Nedávej příliš na to, je-li kdo s tebou nebo proti tobě, ale svým konáním dbej o to, aby ve všem, co činiš, byl s tebou Bůh. Měj dobré svědomí a Bůh tě obhájí. Neboť při kom bude stát Bůh, tomu neuškodí ničí zloba. Dovedeš-li mlčet a trpět, nepochybně uzříš pomoc Páně. On ví, kdy a jak tě vysvobodit, a proto se máš odevzdat jemu.

Na Bohu jest, aby pomáhal a vysvobozoval z jakéhokoli zahanbení. A často velice prospívá k uchování větší pokory, když druzí znají a kárají naše chyby.

2. Umí-li se člověk sám pro své chyby ponížit, snadněji si usmíří jiné a lehčeji si nakloní ty, kdož se na něj hněvají. Pokorného Bůh chrání a vysvobozuje, pokorného miluje a těší, k pokornému se sklání, pokornému dává hojnou milost a po jeho ponížení ho pozvedá k slávě. Pokornému odhaluje svá tajemství a sladce ho k sobě zve a přitahuje. Je-li pokorný zahanben, neztrácí klid, neboť je zakotven v Bohu a ne ve světě.

Nemysli si, žeš v duchovním životě seabeměně pokročil, pokud se nepovažuješ za posledního ze všech.

III.

O člověku dobrém a pokojném

1. Udržuj v pokoji nejdříve sebe a teprve potom můžeš přivádět k pokoji jiné. Pokojný člověk platí víc nežli učenec. Vášnivý člověk i dobré obrací ve zlé a snadněji uvěří zlému. Člověk dobrý a pokojný obrací všechno k dobrému.

Kdo vskutku žije v pokoji, nikoho nepodezírá. Kdo však je nespokojený a vzrušený, tím zmítají nejrůznější podezření; nemá pokoj ani on sám, ani nenechá na pokoji jiné. Často řekne, co by říkat neměl, a opomene, z čeho by měl větší užitek. Pozoruje, jak co mají dělat druzí, a zanedbává, co má dělat sám.

Proto se nejdřív starej o sebe a potom si můžeš připouštět spravedlivou starost o svého bližního.

2. Své skutky umíš omlouvat a okrašlovat dobře, ale omluvy jiných přijímat nechceš. Správnější by bylo sebe obviňovat a svého bratra omlouvat. Chceš-li, aby tě druzí trpělivě snášeli, snášej i ty je.

Pohleď, jak jsi dosud daleko od pravé lásky a pokory, která se neumí hněvat nebo horšit na nikoho, kromě sebe sama. Není nic velkého, obcovat s lidmi dobrými a mírnými, poněvadž to je přirozeně po chuti každému a každý totiž má rád pokoj a více miluje ty, kdo jsou s ním stejného smýšlení. Ale umět pokojně žít s lidmi tvrdými, zvrácenými, neukázněnými a nám nepřátelskými je velká milost a chvályhodný, mužný čin.

3. Jsou lidé, kteří žijí v pokoji sami se sebou i s jinými. A jsou takoví, kteří nemají pokoj sami, ani nenechají na pokoji druhé; jsou jim obtížní, ale sobě ještě obtížnější. A jsou i takoví, kteří udržují v pokoji nejen sebe, ale snaží se přivést k pokoji i druhé.

Všechna naš pokoj v tomto bídném životě však záleží spíš v tom, že pokorně snášíme zlé, než v tom, že bychom nezakoušeli protivnosti. Kdo dovede lépe trpět, uchová si víc pokoje. Je pak vítězem nad sebou, je pánem světa, Kristovým přítelem a dědicem nebes.

IV.

O čistém úmyslu a upřímném smýšlení

1. Dvěma křídly se člověk povznáší nad pozemské věci: a to upřímností a čistotou. Upřímnost musí být ve smýšlení, čistota v žádosti. Upřímnost směřuje k Bohu, čistota ho dosahuje a zažívá. Žádný dobrý skutek ti nebude zatěžko, budeš-li v srdci prost nezřízené žádosti. A nebudeš-li zamýšlet a hledat nic jiného než Boží zalíbení a prospěch bližního, budeš požívat vnitřní svobody.

Kdyby tvé srdce bylo spravedlivé, byl by ti každý tvor zrcadlem života a knihou svatých naučení. Není tak malého a nepatrného tvora, aby neukazoval Boží dobrotu.

2. Kdybys byl vnitřně dobrý a čistý, všechno bys jasně viděl a dobře chápal. Čisté srdce proniká nebe i peklo. Jaký je kdo uvnitř, tak soudí i navenek. A je-li na světě nějaká radost, dojistě ji má člověk čistého srdce. A je-li někde trápení a úzkost, nejlépe to poznává špatné svědomí.

Jako železo vložené do ohně ztrácí rez a celé se rozžhaví, tak se člověk plně obrácený k Bohu zbavuje duchovní malátnosti a mění se v nového člověka.

3. Začne-li člověk vlažnět, bojí se i nepatrné námahy a rád přijímá vnější útěchu. Ale když se začne dokonale přemáhat a mužně kráčet po Boží cestě, tehdy si ani nepovšimne toho, co se mu před tím zdálo těžké.

V.

O pozorování sebe sama

1. Sami sobě nemůžeme příliš důvěřovat, neboť nám často chybí milost a pravé poznání. Je v nás málo světla a nedbalostí rychle ztrácíme i to. Mnohdy ani nepozorujeme, že jsme duchovně tak slepí. Neboť často jednáme špatně a ještě hůř se vymlouváme. Někdy nás žene nezřízená vášeň a my se domníváme, že je to horlivost. Jiným vytýkáme maličkosti a své větší chyby přehlízíme. Čím trpíme od druhých, to cítíme a posuzujeme ihned, ale nevšimáme si, kolik snášejí jiní od nás.

Kdo by dobře a spravedlivě posuzoval své chyby, ten by přísně nesoudil jiné.

2. Duchovní člověk se stará spíš o sebe než o jiné; a kdo si bedlivě hledí sebe, snadněji mlčí o druhých. Nikdy se nestaneš duchovním a zbožným člověkem, pokud nebudeš mlčet o jiných a všimati si především sebe. Zaměříš-li se zcela na sebe a na Boha, bude na tebe málo působit, co uvidíš venku.

Kde vůbec jsi, když nejsi myslí sám u sebe? A kdybys všechno prošel, co je ti to platné, jestliže jsi zanedbal sám sebe? Chceš-li dosáhnout pravého pokoje a opravdového sjednocení s Bohem, musíš odložit všechno ostatní a mít na zřeteli jen sebe.

3. Proto velice duchovně získáš, když si nepřipustíš žádnou světskou starost. A mnoho ztratíš, jestliže budeš pokládat některou časnou věc za důležitou. Nic ti nebuď velkým, ani vznešeným, ani milým, ani příjemným, než jediný Bůh a to, co je z Boha.

Považuj za nicotnou každou útěchu, která pochází od kteréhokoli tvora. Duše milující Boha pohrdá vším ostatním. Jedině věčný, nesmírný a vše naplňující Bůh je útěchou duše a pravou radostí srdce.

VI.

O radosti dobrého svědomí

1. Slávou dobrého člověka je svědectví dobrého svědomí. Měj dobré svědomí a vždy budeš mít radost. Dobré svědomí dovede snést velmi mnoho a raduje se i v protivenství, špatné svědomí je vždy bázlivé a nepokojné. Budeš klidně odpočívat, nebude-li tě srdce kárat. Raduj se jen tehdy, když jsi učinil něco dobrého.

Zlí lidé nikdy nemají pravou radost, ani nepocítí vnitřní klid; neboť nemají pokoj svévolníci, praví Pán (Iz 48,22; 57,21). A řeknou-li: jsme v pokoji, nic zlého se nám nestane, a kdo by se nám opovážil škodit? (srov. Mi 3,11) – nevěř jim. Neboť nenadále povstane Boží hněv, obrátí vniveč jejich skutky a zaniknou jejich myšlenky (srov. Ž146,4).

2. Člověku milujícímu Boha není zatěžko se chlubit soužením, neboť tím se chlubit, znamená chlubit se křížem Páně. Krátká je sláva, kterou dostáváš a přijímáš od lidí. Světskou slávu vždy provází zármutek. Sláva dobrých je v jejich svědomí a ne v chvále lidí. Radost spravedlivých je z Boha a v Bohu a jejich potěšení je z pravdy.

Kdo touží po pravé a věčné slávě, nedbá o časnou. A kdo hledá časnou slávu, nebo jí z hloubi duše nepohrdá, ukazuje, že si dost neváží nebeské. Pravý klid má v srdci ten, kdo se nestará ani o slávu, ani o hanu.

3. Snadno bude spokojen a uklidněn, kdo má čistě svědomí. Nejsi světějším, když tě chválí, ani horším, když tě haní. Co jsi, to jsi, a nemůžeš se dělat větším, než jsi podle Božího svědectví. Jestliže poznáš, co jsi ve svém nitru, nebudeš dbát o to, co o tobě mluví lidé. Člověk se dívá na to, co má před očima; Hospodin však hledí na srdce (1 Sam 16,7). Člověk patří na skutky, Bůh však oceňuje úmysly.

Vždycky činit dobro a málo si o sobě myslet je známkou pokorné duše. Nežádat si útěchy od žádného tvora je znamením veliké čistoty mysli a vnitřní důvěry v Boha.

4. Kdo pro sebe nehledá žádné vnější svědectví, o tom je zřejmo, že se zcela oddal Bohu. Neboť není osvědčený ten, kdo se chválí sám, praví Sv. Pavel, nýbrž koho chválí Bůh (srov. 2 K 10,18).

Trvalým stavem duchovního člověka je niterné obcování s Bohem a neutkvívání na žádné vnější věci.

VII.

O svrchované lásce k Ježíši

1. Blažený, kdo ví, co je milovat Ježíše a pohrdat sebou pro Ježíše. Je třeba opustit milého pro milého, neboť Ježíš chce být milován sám a nade vše. Láska k tvorům je klamná a nestálá; láska k Ježíši je věrná a trvalá. Kdo přilne k smrtelnému tvorů, padá s jeho křehkostí; kdo se přimkne k Ježíši, bude stát pevně na věky.

Miluj a měj za přítele toho, kdo zůstane s tebou, když tě všichni opustí, a kdo ti nedá na konci zahynout. Jednou se musíš rozloučit se všemi, ať chceš nebo ne.

2. Přidržuj se Ježíše zaživa i ve smrti a odporuč se do jeho věrné ochrany; on jediný ti může pomoci, když tě všichni opustí. Tvůj milý je takové povahy, že nestrpí vedle sebe jiného, ale chce mít tvé srdce sám a sídlit v něm jako král na vlastním trůně. Kdyby ses uměl naprosto odpoutat od všech tvorů, Ježíš by v tobě rád přebýval.

Však shledáš, že je ztraceno skoro všechno, cos vkládal mimo Ježíše do lidí. Nespoléhej se a neopírej o třtinu klátící se větrem, neboť každé tělo je tráva, a všechna jeho sláva jako polní květ (srov. Iz 40,6) opadá.

3. Brzy se zklameš, budeš-li hledět jen na vnější lidské chování. Neboť když si hledáš útěchu a prospěch u jiných, často utrpíš škodu.

Hledáš-li ve všem Ježíše, jistě nalezneš Ježíše; když však hledáš jen sebe, najdeš sebe, ale ke své záhubě. Více si totiž člověk škodí, nehledá-li Ježíše, než by mu mohl uškodit celý svět a všichni jeho protivníci.

VIII.

O důvěrném přátelství s Ježíšem

Když je s námi Ježíš, všechno je dobré a nic se nezdá těžké; kdežto není-li Ježíš s námi, všechno je trpké. Nehovoří-li v našem nitru Ježíš, je každá útěcha bezcenná; promluví-li však jen jediné slovo, pocítíme velikou útěchu. Což nepovstala Marie Magdaléna ihned s místa, kde plakala, když jí Marta řekla: Je tu Mistr a volá tě (J 11,28)?

Šťastná hodina, když tě zavolá Ježíš od pláče k duchovní radosti! Jak jsi bez Ježíše vyprahlý a tvrdý! Jak pošetilý a bláhový, žádáš-li si něčeho mimo Ježíše! Což to není větší škoda, než kdybys ztratil celý svět?

2. Co ti může dát svět bez Ježíše? Být bez Ježíše je kruté peklo; být s Ježíšem je sladký ráj. Bude-li s tebou Ježíš, neuškodí ti žádný nepřítel. Kdo najde Ježíše, najde poklad dobrý, ba dobro nad všechna dobra. A kdo ztratí Ježíše, ztratí příliš mnoho, ba víc než celý svět.

Nejchudší je ten, kdo žije bez Ježíše; a nejbohatší, kdo je s Ježíšem zadobře.

3. Je velké umění dovést rozmlouvat s Ježíšem; a umět si Ježíše udržet je velká moudrost. Buď pokorný a pokojný a Ježíš zůstane s tebou. Snadno můžeš zapudit Ježíše a ztratit jeho milost, jestliže se přikloníš k vnějším věcem. A když ho vypudíš a ztratíš, ke komu se utečeš a koho si pak vyhledáš za přítele? Bez přítele nemůžeš dobře žít; a nebude-li Ježíš tvým přítelem přede všemi, budeš nesmírně smuten a opuštěn.

Pošetile tedy jednáš, jestliže důvěřuješ někomu jinému, nebo ses ním raduješ. Lépe je si znepřátelit celý svět, než urazit Ježíše. Ze všech milých tedy buď jedině Ježíš tvým nejmilejším.

4. Každého miluj pro Ježíše, Ježíše však pro něho samého. Zvláštní lásky je hoden jen Ježíš Kristus, který jediný ze všech přátel je dobrý a věrný. Pro něho a v něm nechť jsou ti milí jak přátelé, tak nepřátelé; a za všechny je třeba se k němu modlit, aby ho poznali a milovali.

Nikdy si nežádej zvláštní chvály a lásky, neboť to náleží jedině Bohu, který nemá sobě rovna. A nechť, aby se někdo tebou zabýval ve svém srdci, ani ty se nezaujmi láskou k někomu; ale v tobě a v každém dobrém člověku ať přebývá Ježíš sám.

5. Buď v nitru čistý a svobodný a s žádným tvorem se nezapleť. Musíš být všeho prost a přinést Bohu čisté srdce, chceš-li poznat a vidět, jak sladký je Pán. A toho jistě nedosáhneš, nebude-li tě jeho milost předcházet a táhnout, abys všeho zanechal a opustil a spojil se jenom s ním. Neboť jen když zavítá k člověku Boží milost, nabývá člověk síly ke všemu; a když ta se vzdálí, stává se člověk ubohým a slabým, a jako by byl vydán na pospas jen samým útrapám.

Ani tu nesmíme malomyslnět a zoufat, nýbrž odevzdat se do Boží vůle a všechno, co se přihodí, snášet k chvále Ježíše Krista. Vždyť po zimě přijde léto, po noci se vrací den a po bouři veliké jasno.

IX.

O úplné bezútešnosti

1. Není těžké pohrdat lidskou útěchou, když při tobě stojí božská. Ale je veliká, převeliká věc umět postrádat útěchy jak lidské, tak i božské, a pro Boží čest chtít rád snášet opuštěnost srdce; a v ničem nehledat sebe, ani nehledět na vlastní zásluhy.

Co je na tom velkého, jsi-li veselý a zbožný při příchodu milosti? Každému je taková chvíle žádoucí. Příjemně se jede tomu, koho táhne Boží milost. A jaký div, že necítí břemeno ten, koho nese Všemohoucí a vede nejvyšší Vůdce?

2. Rádi míváme něco pro potěšení; a nesnadno se člověk zříká sám sebe. Svatý mučedník Vavřinec zvítězil se svým biskupem nad světem, poněvadž opovrhl vším, co se zdálo na světě rozkošné, a z lásky ke Kristu klidně snesl, že mu byl odňat nejvyšší Boží kněz Sixtus, kterého velmi miloval. Láskou k Stvořiteli tedy překonal lásku k člověku a místo lidské útěchy zvolil raději to, co se líbilo Bohu.

Tak i ty se uč z lásky k Bohu vzdát některého potřebného a milého přítele. A nenes těžce, když tě přítel opustí, neboť víš, že jednou se musíme navzájem rozloučit všichni.

3. Mnoho a dlouho musí člověk bojovat se sebou, než se naučí úplnému sebezpřemáhání a pozdvihování celé mysli k Bohu. Když spoléhá jen sám na sebe, snadno se kloní k lidským útěchám. Ale pravý Kristův milovník a snaživý následovník ctností nepropadá těmto útěchám, ani nevyhledává takové smyslové příjemnosti, nýbrž raději podstupuje pro Krista těžké zápasy a obtížné námahy.

4. Když se ti tedy dostane duchovní útěchy od Boha, přijímej ji s díkyčiněním; ale chápej, že je to Boží dar a ne tvá zásluha. Nepyšni se tím, ani se příliš neraduj, ani se troufale nepřeceňuj. Spíš buď pro tento dar ještě pokornější a zároveň ve všem svém jednání opatrnější a bohabojnější; neboť ta chvíle pomine a opět přijde pokušení.

Bude-li ti útěcha odňata, nezoufej hned, ale pokorně a trpělivě očekávej nebeské navštívení; neboť Bůh má moc ti dát útěchu znova a ještě hojnější. To není nic nového ani neznámého pro ty, kdo jsou zkušení v Božích cestách; vždyť právě u velkých světců a dávných proroků bylo takové střídání velmi časté.

5. Proto kdosi, jemuž se dostalo milosti, pravil: Ve své hojnosti jsem řekl: nikdy už neklopýtnu (Ž 30,7). Co však v sobě zakusil, když se milost vzdálila, doplňuje slovy: Odvrátils ode mne svou tvář, a jsem z toho zdrcen (Ž 30,8). Zatím však nepropadá zoufalství, nýbrž úpěnlivěji prosí Pána a praví: K tobě budu volat, Pane, ke svému Bohu se budu modlit (Ž 30,9). Konečně sklízí ovoce své modlitby a dosvědčuje, že byl vyslyšen, slovy: Pán mě vyslyšel a smiloval se nade mnou; Pán je můj pomocník (Ž 30,11).² A v čem? Obrátils, praví, můj pláč v radost a zahrnuš mě veselím (Ž 30,12).

Jestliže se toto stávalo velkým světcům, nesmíme zoufat my slabí a ubozí, jsme-li někdy vroucní, jindy chladní; neboť Duch přichází a odchází, jak se jeho vůli zlíbí. Proto praví blažený Job (7,18): Navštěvuješ ho na úsvitě a zkoušíš ho znenadání.

6. Več tedy mohu doufat, nebo nač spoléhat, ne-li jen a jen na Boží milosrdenství a na naději v nebeskou milost? Neboť i když mám kolem sebe dobré lidi, zbožné bratry a věrné přátele, nebo svaté knihy a krásná pojednání, či milé zpěvy a hymny: to vše mi málo pomůže, málo mě potěší, když mě opustí Boží milost a já jsem zanechán vlastní bidě.

Tehdy není lepšího léku než trpělivost a sebezapření podle Boží vůle.

7. Nikdy jsem nenašel nikoho tak ukázněného a zbožného, kdo by občas nezakusil odnětí Boží milosti nebo nepocítil ochabnutí v horlivosti. Žádný svatý nebyl tak vysoko povznesen a osvícen, aby na něj dříve či později nepřišlo pokušení.

Vždyť není hoden vznešeného patření na Boha, kdo nebyl pro Boha vyzkoušen nějakým protivenstvím. Pokušení totiž bývá předcházejícím znamením následující útěchy. Neboť těm, kteří se osvědčili v pokušeních, je slíbena nebeská útěcha. Tomu, kdo zvítězí, praví Pán, dám jíst ze stromu života (Zj 2,7).

² Citováno podle Vulgáty. Nový Český překlad zní: Hospodine slyš a smiluj se nade mnou, buď mi pomocníkem, Hospodine (Ž 30,11).

8. Člověku se dostává Boží útěchy právě proto, aby statečněji snášel protivenství. A pak zas přichází pokušení, aby se nevynášel prožitým dobrem.

Đábel nespí, ani tělo dosud není umrtveno; proto buď neustále přichystán k boji, neboť vpravo i vlevo jsou nepřátelé, kteří nikdy nezhálejí.

X.

O vděčnosti za Boží milost

1. Proč vyhledáváš odpočinek, když jsi stvořen k práci? Připrav se spíš na trpělivost než na útěchu; spíš na nesení kříže než na veselí.

Vždyť kdo i ze světských lidí by neuvítal duchovní potěšení a radost, kdyby jich mohl vždycky dosáhnout? Duchovní radost totiž převyšuje všechny světské slasti i tělesné rozkoše. Neboť pozemské požitky jsou klamně a neřestné; jedině duchovní slasti jsou krásné i počestné, protože vznikají z ctnosti a jsou do čistých duší vlévány samým Bohem.

Jenže těchto božských útěch nemůže nikdo stále požívat podle svého přání, poněvadž pokušení nikdy neustávají nadlouho.

2. Nebeskému navštívení velice překáží nepravá svoboda ducha a přílišná sebedůvěra. Dobře činí Bůh, když dává milost útěchy; ale špatně si počíná člověk, když s díkyčiněním nepřipisuje všechno pouze Bohu.

A proto nemohou vplývat dary milosti do našich duší, poněvadž jsme nevděční jejich původci a nepřivádíme všechno zpět k původnímu zdroji. Vždy totiž je hoden milosti jen ten, kdo vzdává za milost náležitě díky; kdežto pyšnému se odnímá to, co se obvykle dává jen pokornému.

3. Nežádám si potěšení, které by mi vzalo zkroušenost; a netoužím po duchovním nazírání, které by mě přivedlo k domýšlivému povznesení. Neboť není všechno vznešené zároveň svaté, ani všechno sladké zároveň dobré, ani všechno žádané zároveň čisté, ani všechno příjemné zároveň milé Bohu. Rád přijímám milost, která mě činí pokornějším, bohabojnějším a ochotnějším vzdát se sebe sama.

Kdo je zkušený darem milosti a poučen ranou její ztráty, neodvází se přičítat si něco dobrého, nýbrž tím spíše uzná, jak je sám chudý a nahý. Dávej Bohu, co náleží Bohu, a sobě připiš, co je tvé; to jest: Bohu vzdávej díky za milost, a pochop, že tvá je jenom vina a trest, jehož si vina zaslouží.

4. Vždycky se stav až na poslední místo, a bude ti dáno nejvyšší. Neboť nejvyšší místo nemůže být bez nejnižšího. Největší svatí u Boha jsou sami u sebe ti nejmenší; a čím slavnější, tím u sebe pokornější. Plni pravdy a slávy nebeské, nedychtí po nicotné slávě vezdejší. Založení a utvrzení v Bohu, jsou neschopni se jakkoli vypínat.

Neboť ti, kdo jen Bohu připisují všechno, co dostali dobrého, nevyhledávají slávu mezi sebou vespolek, nýbrž usilují jen o slávu, která je od Boha; a o to, aby v nich a ve všech svatých byl chválen Bůh, a stále směřují jen k tomuto jedinému.

5. Buď tedy vděčen i za nejmenší dar a budeš hoden přijmout větší. I nejmenší měj za největší a ten, který se zdá nicotný, měj za vzácný. Přihlíží-li se k vznešenosti dárce, nejeví se žádný dar malým ani příliš chudičkým. A tak nikdy není malé to, co nám dává svrchovaný Bůh. I kdyby dával tresty a rány, má nám to být milé; protože ať sesílá cokoli, činí to jen pro naši spásu.

Kdo si touží uchovat Boží milost, ať je vděčen za darovanou milost a trpělivý, když mu je odňata. Ať se modlí, aby se vrátila, a je opatrný a pokorný, aby ji znovu neztratil.

XI.

O tom, jak málo je milovníků Ježíšova kříže

1. Ježíš má nyní mnoho milovníků svého nebeského království, ale málo těch, kdo nesou jeho kříž. Má mnoho těch, kdo touží po potěšení, ale málo takových, kdo by toužili po utrpení. Nachází hojně společníků k hostině, ale málo k postu. Všichni by se s ním chtěli radovat, málokterí chtějí pro něho něco vytrpět.

Mnozí Ježíše následují až po lámání chleba, ale málokterí až k pití z kalicha utrpení. Mnozí velebí jeho zázraky, málokterí jdou s ním křížovou cestou. Mnozí Ježíše milují, dokud je nestihne nějaké protivenství. Mnozí ho chválí a velebí, pokud od něho dostávají nějaká potěšení. Když se jim však Ježíš skryje a nakrátko je opustí, hned upadají v nárek nebo v přílišnou malomyslnost.

2. Ale ti, kdo milují Ježíše pro Ježíše a ne pro nějaké své vlastní potěšení, velebí ho v každém trápení a úzkosti srdce právě tak, jako při největším potěšení. I kdyby jim nikdy nehodlal darovat žádné potěšení, přece by ho vždycky chválili a vždycky by mu chtěli děkovat.

3. Co všechno dokáže čistá láska k Ježíši, nezkalená prospěchářstvím a sebeláskou! Což nezaslouží jméno námezdníků ti, kdo stále hledají jen potěšení? Což nemilují víc sebe než Krista, když stále myslí jen na svůj prospěch a jen přemýšlejí, co jim to vynese? Kde se však najde ten, kdo by chtěl Bohu sloužit zadarmo?

4. Zřídka se najde někdo tak duchovní, aby byl oprostěn od všeho světského. Neboť kde najdeme člověka vpravdě prostomyslného a odpoutaného ode všech tvorů? Je daleko cennější než perly (Př 31,10). I kdyby člověk rozdal všechn svůj majetek (srov. Pís 8,7), ještě to není ničím. Kdyby činil přísné pokání, ještě je to málo. Kdyby obsáhl všechnu vědu, ještě je daleko od cíle. A kdyby měl velkou ctnost a vroucí zbožnost, ještě mu mnoho chybí; totiž to jedno, co mu je nejvíc potřebně.

A co to je? Aby všechno opustiv, opustil i sebe sama; aby vystoupil sám ze sebe a neponechal si ani stín sebelásky. A když učiní všechno to, co ví, že má vykonat, aby ještě měl za to, že neučinil nic.

5. Ať nepovažuje za nic velkého, co by mohlo být za velké pokládáno; ale ať opravdu vyzná, že je neužitečným služebníkem, jak praví Pravda: Když učiníte všechno, co vám bylo přikázáno, řekněte: Jsme jenom neužiteční služebníci (L 17,10).

Tehdy budeš moci být opravdu chudý a prostý duchem a říci s prorokem: Jsem tak sám, tak ponížený (Ž 25,16). Ale nikdo není bohatší, nikdo mocnější, nikdo svobodnější, než ten, kdo dovede opustit sebe i všechno ostatní a pokládat se za posledního.

XII.

O královské cestě svatého kříže

1. Mnohým se zdají tvrdá tato slova: Zapři sám sebe, vezmi svůj kříž a následuj mne (Mt 16,24)! Ale mnohem tvrdší bude uslyšet onen poslední výrok: Jděte ode mne, prokletí, do věčného ohně (Mt 25,41).

A právě tehdy ti, kdo rádi slyší a následují slova kříže, přestanou se bát, že uslyší slova věčného zavržení. Toto znamení kříže bude na nebi, až Pán přijde soudit. Tehdy všichni služebníci kříže, kteří se za živa připodobnili Ukřižovanému, přistoupí ke Kristu soudci plni důvěry.

2. Proč se tedy bojíš vzít na sebe kříž, s nímž se kráčí do nebeského království? V kříži je spása, v kříži život, v kříži ochrana proti nepřátelům. V kříži je zdroj nebeské slasti, v kříži posila mysli, v kříži duchovní radost. V kříži je souhrn všech ctností, v kříži dokonalá svatost. A není spásy duše ani naděje na věčný život mimo kříž.

Vezmi tedy svůj kříž a následuj Ježíše; a půjdeš do věčného života. On nesl svůj kříž (J 19,17) před tebou a na kříži zemřel za tebe, abys i ty nesl svůj kříž a toužil zemřít na kříži. Neboť zemřeš-li

s ním, budeš s ním i žít. A jestliže mu právě budeš společníkem v utrpení, budeš jím i ve slávě.

3. A tak všechno záleží na kříži a všechno spočívá v umírání; a není jiné cesty k životu a k pravému vnitřnímu pokoji, než cesta svatého kříže a každodenního umrtvování. Kráčeš, kudy chceš, hledej, cokoli chceš, a nenajdeš vznešenější a bezpečnější cesty na této zemi, než cestu svatého kříže.

Uspořádej a zaříd' si všechno, jak sám chceš a jak rozumíš, a shledáš, že vždycky se musí chtít nechtět něčím trpět; a tak vždycky dojdeš ke kříži. Buď totiž pocítíš tělesnou bolest, nebo budeš v nitru snášet duševní strast.

4. Někdy tě opustí Bůh, jindy tě bude soužit bližní; a nejčastěji budeš na obtíž sám sobě. A přesto se nedokážeš vyprostit, ba ani si ulehčit žádným lékem ani útechou; nýbrž musíš to snášet, pokud Bůh bude chtít. Bůh totiž chce, aby ses naučil snášet strasti bez útěchy, aby ses mu úplně podrobil a trápením se stal pokornějším.

Nikdo nectí utrpení Kristovo tak srdečně jako ten, koho potká podobné utrpení. Kříž je tedy stále připraven a všude tě čeká. Neunikneš mu, ať bys utekl sebe dál; neboť ať přijdeš kam přijdeš, všude s sebou neseš sama sebe a všude najdeš sám sebe. Obrat' se nahoru nebo dolů, obrat' se mimo sebe nebo do sebe, všude najdeš kříž. A všude musíš zachovávat trpělivost, jestliže chceš mít vnitřní klid a zasloužit si věčnou korunu.

5. Poneseš-li svůj kříž ochotně, sám tě ponese a povede k touženému cíli, totiž tam, kde bude konec utrpení; a to nebude zde na zemi.

Poneseš-li jej nerad, sám si jej ztížíš a učiníš krutým břemenem; a přesto jej nést musíš. Odhodiš-li jeden kříž, hned mimo veškerou pochybnost najdeš jiný, a možná těžší.

6. Myslíš, že se vyhneš tornu, čemu nemohl uniknout žádný smrtelník? Který svatý byl na světě bez kříže a trápení? Vždyť ani Ježíš Kristus, náš Pán, nebyl jedinou hodinku bez bolestného utrpení, pokud žil na tomto světě. Což neměl Mesiáš to vše vytrpět a tak vejít do své slávy?, jak sám praví (L 24,26). Proč tedy ty bys hledal jinou cestu, mimo tuto cestu královskou, cestu svatého kříže?

7. Celý Kristův život byl kříž a mučednictví, a ty hledáš odpočinek a radost? Bloudíš, bloudíš, hledáš-li něco jiného, než snášet protivenství; vždyť všechn tento smrtelný život je pln bídy a obklopen kříži. A čím kdo v duchovním životě pokročí výše, tím těžší kříže zpravidla nachází, neboť muka pozemského vyhnání rostou zároveň s láskou k Bohu.

8. Avšak člověk takto porůznu soužený přesto nezůstává bez ulehčující útěchy, poněvadž cítí, jak mu trpělivě snášení kříže přináší svrchovaný užitek. Neboť poddá-li se mu dobrovolně, všechno břímě utrpení se mění na důvěru v Boží potěšení. A čím víc je tělo sklíčeno utrpením, tím více sílí duch vnitřní milostí. A nejednou pro tu lásku, s jakou se chce připodobnit kříži Kristovu pocíťováním útrap a protivenství, bývá natolik posílen, že by ani nechtěl být bez bolesti a trápení; neboť věří, že je Bohu tím milejší, čím četnější a těžší útrapy dovede pro něho snášet.

Není to lidská ctnost, nýbrž Kristova milost, která v křehkém těle dokáže a vykoná tolik, že z vroucností ducha podstupuje a miluje to, čeho se od přirozenosti vždycky děsí a varuje.

9. Není v lidské přirozenosti nést kříž, milovat kříž, trestat tělo a podrobovat je k služebnosti, vyhýbat se počtám, rád přijímat potupy, pohrdat sebou a přát si opovržení, snášet jakákoli protivenství a újmy a netoužit po žádném štěstí na tomto světě.

Když pohlédneš na sebe, uvidíš, že nic takového sám od sebe nedokážeš. Budeš-li však důvěřovat v Pána, dostane se ti síly z nebe a svět i tělo se podrobí tvé vládě. Nebudeš se však bát ani nepřítele ďábla, budeš-li ozbrojen vírou a označen Kristovým křížem.

10. Ulož si tedy, jako dobrý a věrný Kristův služebník, že zmužile poneseš kříž svého Pána, ukřížovaného z lásky pro tebe. Připrav se snášet v tomto ubohém životě mnohá protivenství a různé těžkosti; neboť jen to tě čeká, ať budeš kdekoli; a tak se s tím setkáš, ať se skryješ kamkoli. Musí to tak být; a není prostředku, jak uniknout zlým trápením a bolestem, krom toho, že je poneseš trpělivě. Pij toužebně z kalicha Páně, chceš-li být jeho přítelem a mít s ním podíl.

Všechna potěšení poruč Bohu; ať s nimi učiní, jak se mu bude líbit. Ty pak se odhodlej snášet utrpení a pokládej právě je za největší potěšení; vždyť utrpení nynějšího času se nedají srovnat s budoucí slávou (Ř 8,18), které si máme zasloužit, i kdybys měl všechna snášet sám.

11. Teprv když dospěješ až k tomu, že ti bude utrpení milé a pro Krista příjemné, můžeš mít za to, že je s tebou dobře, neboť jsi našel ráj na zemi.

A pokud je ti zatěžko trpět a snažíš se utrpení unikat, potud se ti povede zle a všude tě bude provázet útěk před strastí.

12. Jestliže se připravíš, k čemu jsi povinen, totiž k utrpení a k smrti, hned ti bude lépe a najdeš pokoj. I kdybys byl vyzdvižen s Pavlem až do třetího nebe, přece nebudeš uchráněn toho či onoho protiventství, které musíš snášet. Ukáži mu, praví Ježíš, co všechno musí podstoupit pro mé jméno (Sk 9,16).

Nezbývá ti tedy než trpět, chceš-li Ježíše milovat a stále mu sloužit.

13. Kéž bys byl hoden trpět něco pro jméno Ježíšovo! Jak velká sláva by tě čekala, jak by plesali všichni svatí v nebi a jaké by to bylo povzbuzení pro bližního! Všichni totiž doporučují trpělivost; ale žel, jen málokterí chtějí trpět.

Právem bys měl rád něco vytrpět pro Krista, když tolik lidí vytrpí těžší věci pro svět.

14. Měj za jisté, že musíš vést život v umrtvování. A čím kdo víc odumírá sobě, tím víc začíná žít Bohu. Nikdo není s to chápat nebeské věci, než kdo se podvolil snášet protiventství pro Krista. A Bohu není nic příjemnějšího, tobě na tomto světě pak nic spasitelnějšího, než ochotně trpět pro Krista.

A kdyby sis mohl volit, měl by sis raději přát pro Krista trpět protiventství, nežli požívat mnohá potěšení; neboť tak bys byl podobnější Kristu a všem svatým. Naše zásluha a náš duchovní pokrok totiž nezáleží v množství slastí a potěšení, nýbrž spíše ve snášení velkých těžkostí a strastí.

15. Vždyť kdyby bylo bývalo pro spásu lidstva něco lepšího a užitečnějšího než trpět, byl by to Kristus dojista ukázal slovem i příkladem. On však své učedníky, kteří ho provázeli, i všechny ty, kdo ho provázet chtějí, výslovně nabádá k nesení kříže, když praví: Kdo chce jít za mnou, zapří sám sebe, vezmi svůj kříž a následuj mne (Mt 16,24).

A tak po přečtení a promyšlení všeho učinme tento konečný závěr: musíme projít mnohým utrpením, než vejdemo do Božího království (Sk 14,22).